

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ “ТАЙБЕЙСЬКО-МОСКОВСЬКИЙ ФОРУМ 2006”: “СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЗМІНИ СИТУАЦІЇ В ПІВНІЧНО-СХІДНІЙ АЗІЇ ДЛЯ КРАЇН СНД І ТАЙВАНЮ”

18–19 листопада 2006 року відбулася Міжнародна конференція “Тайбейсько-Московський форум 2006”: “Стратегічне значення зміни ситуації в Північно-Східній Азії для країн СНД і Тайваню”. Організатором конференції виступив провідний тайванський центр вивчення колишніх республік СРСР – Інститут Росії Національного політичного університету Чженчжи дасюе, а співорганізаторами стали Коледж міжнародних відносин і Центр вивчення країн СНД Національного політичного університету Чженчжи дасюе. У роботі конференції взяли участь науковці з Тайваню, Росії, України, Білорусі, Польщі, Казахстану, Республіки Корея й Туреччини.

Вступним словом відкрили конференцію директор Інституту Росії Національного політичного університету Чженчжи дасюе професор Ван Дінши, представник Московської академії державного й муніципального управління Російської академії суспільного управління при президенту Росії А. Балбеко, генеральний секретар Тайвансько-російської асоціації Ло Чжічжен і віце-президент Національного політичного університету Чженчжи дасюе Лін Біжао. Вони підкреслили важливість відносин між Тайванем і країнами СНД і як наслідок необхідність наукового вивчення стану і перспектив економічного, науково-освітнього і культурного співробітництва. Представник Московсько-Тайбейської економічної й культурної координаційної комісії в Тайбеї С. Губарев виступив із програмною промовою, у якій висвітлив історію розвитку відносин між Росією й Тайванем за останні десять років і ознайомив учасників конференції з основними показниками стану й проблемами російсько-тайванської співпраці. Так, наприклад, торговельний оборот між Росією й Тайванем досяг максимального рівня у 2004 році й склав 2,9 млрд. дол. США,

що можна зіставити з торговельним оборотом Росії з такими країнами, як Канада, Франція й Бельгія. Але при цьому з боку Росії переважає постачання сировини до Тайваню, який цілком залежить від зовнішніх постачань. Росія й Тайвань уклали договір у галузі наукової співпраці, у рамках якої сьогодні здійснюється 36 проєктів. У тайванських університетах 50 російських студентів вивчають китайську мову. Росію щорічно відвідує близько 14 тисяч тайванців, що, звичайно, не можна порівняти з кількістю тайванських туристів, які відвідують інші країни світу (наприклад, до Японії минулого року подорожувало 1 млн. тайванців). С. Губарев підкреслив, що російсько-тайванські відносини мають тенденцію до розширення в майбутньому, про що, зокрема, свідчить намір двох сторін відкрити у 2007 році представництво Московсько-Тайбейської комісії у Владивостоці (рішення було прийнято у 2006 році).

Робота першої сесії – “Стратегічне значення зміни ситуації в Північно-Східній Азії” – проходила під керівництвом Лі Міна, директора Дипломатичної кафедри Національного політичного університету Чженчжи дасюе, на якій були зроблені, зокрема, такі доповіді. У промові корейського ученого Шим Кьонг-Вука “Посилення російсько-китайської енергетичної співпраці на сучасному етапі і її значення для Північно-Східної Азії” був зроблений аналіз стратегічних трикутників Росія – Китай – Іран, Росія – Китай – США з погляду прогнозування енергетичної безпеки. Заступник генерального секретаря Тайванського товариства міжнародного права Лі Мінцзюнь у своєму виступі “Японська зовнішня політика стосовно Росії на сучасному етапі” показав перспективи розвитку японсько-російських відносин як оптимістичні. Слід зазначити, що загальні висновки Лі Мінцзюня мають дискусійний характер,

оскільки новий варіант японсько-російського договору провідні експерти оцінюють як не-реальний, Японія й Росія одна для одної не є головними політичними й економічними партнерами. Тому не варто чекати, що відносини Росії і Японії досягнуть такого ж рівня, як відносини між Росією та США, Росією й КНР. Доповідь Лі Мінцзюня викликала різку критику й дискусію з боку учасників конференції. Зокрема, наголошувалося, що розвиток військової співпраці між Росією й Китаєм є дестабілізуючим чинником у Центральній Азії, на Далекому Сході й у Тайванській протоці. Наступний доповідач, доцент Білоруського державного університету В. Боровой, у своїй доповіді *“Монголія й російсько-китайські відносини в XXI столітті”* продовжив тему вивчення політичної ролі Росії у Східній Азії. Білоруський учений дійшов висновку, що на сучасному етапі Монголія не відіграє важливої ролі в російсько-китайських відносинах і що вона повинна розвивати відносини як із Росією, так і з Китаєм, але при цьому дистанціюватися від цих держав із метою проведення самостійної зовнішньої політики. Вей Байку, асистент професора Інституту Росії Національного політичного університету Чженчжи дасює, у доповіді *“Аналіз енергетичної співпраці між Росією й країнами Північно-Східної Азії”* проаналізував стратегію Російської Федерації в цьому регіоні з погляду міжнародної політики. Основні тези його виступу стосувалися впливу Росії на ринок АТР, нової політики Росії відносно країн Сходу, важливості нафтового чинника в російсько-китайських і російсько-корейських відносинах, проблеми російсько-японських відносин, ролі “тайванського чинника” в російсько-китайських відносинах. Висновки Вей Байку загалом були позитивними, але наголошувалося, що не слід занадто високо оцінювати перспективи тайвансько-російської енергетичної співпраці, оскільки Росія не планує залучати Тайвань до своїх енергетичних бізнес-проектів. А.М. Балбеко не погодився з визначенням того, що Росія є “енергетичною наддержавою”, а, посилаючись на вимогу (!) президента Російської Федерації В.В. Путіна не використовувати цей термін, запропонував визначення Росії як “гаранта енергетичної безпеки”. Також А.М. Балбеко висловив думку, що Тайвань повинен брати участь в енергетичній співпраці з Росією. У цілому аргументи російського чиновника мали ідеологічний (проросійський), а не науковий характер.

Робота другої сесії – *“Зовнішня політика Росії в умовах зміни ситуації в Північно-Східній Азії”* – проходила під головуванням пана Цян Су-і, колишнього представника Тайбейської економічної й культурної місії в Мінську. Лін Юнфан, асистент професора Інституту Росії Національного політичного університету Чженчжи дасює, у доповіді *“Політична влада й керівництво при Путіну”* зробив оцінку політики В.В. Путіна. Лін Юнфан вважає, що В.В. Путін є незвичайним політиком для Росії й порівнює його з “архітектором” китайських реформ Ден Сяопіном, оскільки В.В. Путін також робить великий акцент на реформуванні економіки. У дискусії було відзначено, що для більш об’єктивного вивчення цього питання необхідно ширше досліджувати різні чинники, що зумовили успіх політики В.В. Путіна. Наступний доповідач, професор Інституту слов’янських досліджень Тамканського університету О. Писарев, у своїй доповіді *“Концепція суверенної демократії й російська зовнішня політика”* проаналізував новий концепт російської політики, який протиставляється так званій “керованій демократії” (демократія, що керується ззовні). О. Писарев показав історію формування цього концепту і суперечності його понятійного визначення та дійшов висновку, що “суверенна демократія” – це “путінізм” (політика В.В. Путіна), політика поєднання західних і російських цінностей, антиамериканська спрямованість, варіант євразійської ідеології. Виступ О. Писарева викликав активну дискусію, суть якої зводилася до трьох питань – це визначення “путінізму” в Росії, роль “путінізму” в зовнішній політиці Росії й можливість “путінізму” без Путіна. А.М. Балбеко різко виступив проти використання терміна “путінізм”, мотивуючи це тим, що це поняття в Росії не вживається, тобто це приклад табування політичної реальності й нав’язування ідеологічних кліше, що, безумовно, можна пояснити захистом “путінізму”.

Роботою третьої сесії – *“Центральна Азія в умовах зміни ситуації в Північно-Східній Азії”* – керував Фу Чженьгунь, директор Інституту Центральної Азії університету Цінюнь. Перша доповідь – *“Велика гра в Центральній Азії: стратегічна гра між США, Росією й Китаєм”* – була прочитана директором Інституту Росії Національного політичного університету Чженчжи дасює професором Ван Дінши. Основні положення його доповіді такі: Росія намагається перешкодити

створенню США однополярного світу, що призводить до зіткнення інтересів цих країн; утворення ШОС – це відповідь на розширення НАТО; у сучасній політичній ситуації головну роль відіграє не зброя, а енергоносії; зростання могутності Китаю негативно позначиться для Росії і в найближчому майбутньому може привести до стратегічного партнерства Росії й США проти Китаю; у Центральній Азії ні одна зі сторін стратегічного трикутника США – Росія – Китай не отримає переваги найближчим часом. Наступна доповідь – *“ШОС і країни Центральної Азії”* – була прочитана казахською дослідницею К.Ш. Хафізовою; у ній з’ясовані основні інтереси країн ШОС, антиамериканська спрямованість ШОС, проблема визначення перспективності й життєвості ШОС. У доповіді, на жаль, не були висвітлені питання діяльності Монголії, Індії й Пакистану в ролі спостерігачів у ШОС; недостатньо чітко показані позиція Ірану стосовно ШОС, можливі претензії Китаю на перетворення території країн-учасниць ШОС на своєрідний ринок для китайських товарів і політика США стосовно ШОС. Цікавим є повідомлення К.Ш. Хафізової про розвиток китаєзнавства в Казахстані, про відкриття найближчим часом Інституту Конфуція при Євразійському університеті, основною метою якого буде підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі китайського мовознавства. Тема ШОС була продовжена в доповіді Лун Суцзя, наукового співробітника Інституту міжнародних відносин Національного політичного університету Чженчжи дасюе, *“Аналіз впливу Шанхайської організації співпраці на енергетичну безпеку Китаю”*, у якій з’ясовано поняття енергетичної безпеки, джерела забезпечення нафтою Китаю та гарантії безпеки постачань нафти до цієї країни, роль ШОС у забезпеченні нафтою Китаю, політичні підстави створення перешкод із боку США постачанню нафти до Китаю, роль ШОС у створенні енергетичної безпеки Китаю. Основним опонентом доповідача став турецький учений Еркін Екрем, асистент професора Інституту Центральної Азії університету Цзінюнь. Його питання стосувалося того, чи є ШОС платформою для досягнення енергетичної безпеки Китаю. Також було цікавим його зауваження, що позиція Туреччини стосовно країн Центральної Азії з 1990-го до 2000 року, коли головним пріоритетом для Туреччини став вступ до ЄС, визначалася як сфера впливу.

Перший директор Інституту Росії Національного політичного університету Чженчжи дасюе, професор Інституту Китаю Тамканського університету Чжао Чжуньшань керував четвертою сесією – *“Російсько-китайські відносини в умовах зміни ситуації в Північно-Східній Азії”*. Робота почалася з доповіді *“Оцінка стратегічного визнання “зростання Китаю” для Росії і його вплив на аналіз подальших відносин Китаю й Росії”*, представленої Лі Хун-і, асистентом професора Інституту міжнародних відносин Національного політичного університету Чженчжи дасюе. Лі Хун-і зробив огляд різних підходів при визначенні економічного й політичного зростання Китаю вченими США, Великобританії, Росії й Китаю. Загальна оцінка перспектив російсько-китайських відносин визначається ученим як розвиток масштабного економічного й політичного співробітництва в умовах все більшого посилення ролі країн Азії в сучасному світі. Ця точка зору не була прийнята багатьма учасниками конференції, оскільки оцінка російсько-китайської співпраці була зроблена без урахування багатьох суперечностей між Росією й Китаєм, а також дуже прямолинійним визначенням доповідачем успіхів зростання Китаю, що також є неоднозначним і суперечливим. Наступна доповідь – *“Стратегічне партнерство Китаю й Росії як обмежуючий чинник російсько-тайванських відносин”*. Автор доповіді Цзу Лін, асистент професора Інституту технологій Мейхо, відзначив, що стратегічні відносини між Китаєм і Росією в політичній, економічній, енергетичній і військовій співпраці негативно впливають на розвиток російсько-тайванських відносин. Більш того, Цзу Лін вважає, що без участі Росії Китай не володів би такими військовими можливостями, як сьогодні, що впливає й на ситуацію в Тайванській протоці. Тому вчений відзначив, що надалі Тайвань може розраховувати тільки на розвиток економічних, наукових і культурних зв’язків із Китаєм. Далі була представлена доповідь старшого наукового співробітника Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України В.О. Кіктенка *“Відносини між Україною й Китаєм: історичний і сучасний аспект”*, у якій окреслено основні історичні етапи розвитку й сучасний стан відносин між Україною й Китаєм. Головним опонентом виступив В.В. Малявін, директор Інституту слов’янських досліджень Тамканського університету, який відзначив, що в доповіді були представлені нові цікаві історичні

Фото 1. Учасники конференції
“Тайбейсько-Московський
форум 2006”.

Фото 2. Зліва направо – В.О. Кіктенко,
Чжао Чжуньшань,
В.В. Малявін.

дані, але при цьому вказав на те, що визначення В.О. Кіктенком участі українців у розвитку китаєзнавства в Російській імперії є прикладом анахронізму в історичних дослідженнях. Доповідач не погодився з таким формулюванням і, зі свого боку, вказав на важливість культурної ідентифікації історичних персоналій та подій у житті різних народів при вивченні російсько-китайських відносин і російського китаєзнавства (і в цілому історії Російської імперії).

Останню, п'яту, сесію – “Російсько-тайванські відносини в умовах зміни ситуації в Північно-Східній Азії” – очолював відомий російський синолог В.В. Малявін, директор Інституту слов'янських досліджень Тамканського університету. Сесію відкрив польський учений, професор Гонконзького відкритого університету Чеслав Тубілевич із доповіддю “Путінська Росія й Тайвань: політика м'якої зневаги”, у якій був представлений історичний екскурс розвитку відносин між СРСР і Тайванем та Росією й Тайванем, а також критичний і об'єктивний підхід до оцінки стану й перспектив російсько-тайванської співпраці. Наступна доповідь – “Вивчення політики Росії для розвитку між Тайванем і Росією в галузі технологій” – була представлена У. Чжуньгуанем, професором кафедри торгівлі й фінансів Католицького університету Фучжень. У виступі на-

голошувалося, що в найближчому майбутньому Росія може опинитися в складному становищі через недостатній рівень розвитку технологій і тому розвиток російсько-тайванської науково-технічної співпраці може стати для Росії виходом із цієї ситуації. Робота цієї сесії й конференції в цілому завершилася проведенням “круглого столу” “Російсько-тайванські відносини в умовах зміни ситуації в Північно-Східній Азії”, у якому взяли участь більшість доповідачів. У ході завершальної дискусії детально розглядалися політична й економічна ситуація в Росії, новий проект реформ В.В. Путіна й перспективи російсько-тайванської співпраці в галузі економіки, культури, науки й освіти. Учасники конференції висловили думку про необхідність продовження традиції проведення “Тайбейсько-Московських форумів” і розширення міжнародної наукової співпраці, що було підкріплено заявою про наміри створення Інституту Центральної Азії при Національному політичному університеті Чженчжи дасюе. Після цього відбулося офіційне закриття конференції.

В.О. КІКТЕНКО,

к. і. н., ст. н. с. Інституту сходознавства
ім. А. Кримського НАН України, асистент
професора Інституту Росії Національного
політичного університету Чженчжи дасюе.